

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu.
Lastnik: Prva jugoslov. tovarna
kavinih surogatov v Ljubljani

Leto I.

V Ljubljani, 4. listopada 1905.

Št. 11.

Uredništvo »Slovenske Gos-
podinje« je v Ljubljani, Mestni
▲ ▲ ▲ trg šte. 17 ▲ ▲ ▲

Novembrska refleksija.

Spisala A. F.

Zacvetele so hrizanteme.

In prišel je november, smrtno žalostni mesec. V sivi, megleni halji plove nad zemljo, za njim nevolja, žalost in smrt...

V dolgi, otožni procesiji so se napotili ljudje k mrtvecem v vas. Molitev na ustnih, solze v očeh.

Dostojanstveniki v dolgih, črnih suknjah, proletarstvo v umazanih razcefranih cunjah: vsi romajo tja nemi, zamišljeni... Služabniki stopajo med njimi urnih, plahih korakov, pisane vence v rokah. Boje se pač, da jim ne opari mraz nežnega cvetja, ki je vzkliko v varnem zavetju in ne ve ničesar o hladni jeseni.

— Mama, zakaj ne nesemo mi nobenega venca?
— Plavolaso, kodrasto dekletce se je ustavilo sredi ceste in vprašuje pogledalo lepo, mlado žensko, ki jo je vodila za roko.

— Nikogar nimamo na pokopališču, da bi mu položili venec na grob. —

— Ah — je zavzdihnilo dekletce — škoda! Zelo rada bi, da imamo nekoga tam. Kupili bi mu lep, lep venec in prižgali lučic, joj! —

Mater je zazeblo v duši. Pogledala je visokega, resnega človeka, ki je stopal ob njeni strani in skrb in strah sta bila v tistem pogledu...

— Joj, duša, ne govori tako! —

Mala Sida pa se je zamislila.

— Jako lepo bi bilo — si je mislila. — Franca bi nesla pred nami venec, zelo lep bi bil in pisan. Rdeče in bele rože bi bile v njem in tisti bledordeči klinčki, ki jih ima mama poleti na oknu. Prijeten vonj bi se širil za vencem in sapa bi se igrala s širokimi, svilnatimi trakovi. In ljudje bi šli mimo in bi se čudili: Glejte, kako krasen venec! —

Rdela so dekletcu lica tihega hrepenenja in žarele so oči izpod bele čepice

— Ah, meni je vendarle žal, da nimamo nikogar tam — je ponovila Sida polglasno, kot sama zase.

* * *

Leta beže. — Zopet so zacvetele hrizanteme in v dolgi, žalostni procesiji so se napotili ljudje k mrtvecem v vas.

— Ah, prokleta je človeku pri duši na takle dan! Greš po cesti, vidiš mrtvaške vence in na misel ti prihajajo trenutki, ko si stal ob odprtih grobovih... Šestkrat je bilo, gospodična Sida. Očeta, mater, sestre, brata... kar lepo po vrsti. Ne ve, kdor ni izkusil... Stojiš poleg groba: kup izkopane zemlje, jama, krsta, svečenik, pogrebci, vse ti pleše pred očmi kot brezumno. Ne vidiš nič, ne čuješ nič in v duši ti je, da bi kričal od bolesti... —

Mlad, komaj dvajsetleten fant je stopal poleg plavolasega kodrastega dekleta.

— In vi nimate nikogar tam, gospodična Sida? —

— Nikogar. —

Počasi, skoraj pobožno se je glasil odgovor. In kakor nezaveden ponos je bil v njem in tista razkošna samozadovoljnost, ki jo čuti včasih srečen človek, ko vidi pred seboj nesrečneža...

* * *

Pa je spet prišel november. V sivi, megleni halji je zaplaval nad zemljo; za njim nevolja, žalost in smrt... In v dolgi, žalostni procesiji romajo ljudje na mrtvaško polje. Tudi Sida je med njimi. Skrb je pobelila plavolase kodre in trpljenje je razoralo lepo lice... Težko je hoditi starki po dolgi poti. Ne služijo več stare noge in slabo vidijo oči. Ej, čas je že za počitek, ali smrt neče... Moža ji je vzela in sinova v najlepši dobi, ali nje ne mara. — Sama roma na grobove in tuj, neprijazen človek nese za njo mrtvaške vence. Rdeče in bele rože so vpletene vanje in bledordeči klinčki; in veter se igra s širokimi svilnatimi trakovi.

Starka se je zamislila...

Na malo plavolaso dekletce misli, ki je žalostno, ker nima nikogar, da bi mu položilo venec na grob in na kodrasto mladenko, ki ponosno in samozadovoljno odgovarja fantu, da jej ni umrl še nihče. Na vse to misli starica in po licu jej teko solze...

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

Pred njo pa gre dekletce. Majhno je in plavalaso in mlada ženska ga vodi za roko.

— Morda pojdeš tudi ti некоč z mladim, žalostnim človekom na grobe — si misli Sida.

— In vprašal bo fant: »Ali vi nimate nikogar tam, gospodična?«

Ah, bogve, kakšen bo tvoj odgovor, — ti mala plavalaska! Zakaj smrt ljubi izpremembo, — —

Tja v širni svet . . .

Daj mi ročico belo
in sladki svoj pogled,
in daleč, daleč pojdeva
tja v širni, lepi svet . . .

Tja pojdeva v gozdove,
tja v loge vse šumeče,
tak tiho in skrivnostno
spomladi govoreče . . .

In pojdeva v poljane
vse v rosi trepečoče,
kot Tvoja ta očesca
o raju sanjajoče . . .

In pojdeva v veselje
opojnih mladih dni . . .
Le daj mi roko belo,
tam log drhti, šumi . . .

Spitignjev.

O vzgoji.

Izpiski iz dnevnika ter iz privatnih pisem grofa Leva Tolstega, izšli v ruskem listu »Dlja vsjeh«.

»**O**dgoja se nam zdi le tedaj težka in komplicirana stvar, če hočemo odgojevati svoje otroke ali kogarkoli, ne da bi se sami tudi vzgajali. Kakor hitro pa smo spoznali, da moremo le z vzgajanjem samega sebe vzgojiti druge, se problem odgoje za mnogo zljajša; ostaja samo še vprašanje: »Kako naj si ustrojimo lastno svoje življenje? Kajti ničesar ne poznam pri vzgoji otrok, kar bi ne zahtevalo predpogoja samovzgoje. Kako otroke oblačiti, kako jih hraniti, kako jih polagati spat in kako jih poučevati? Prav tako, kakor samega sebe. Če sta oče in mati zmerna v oblačenju, v spanju in jedi, če delata in se učita, bodo tudi otroci storili isto.

Za vzgojo otrok bi stavil dve temeljni načeli: ne le dostojno živeti, nego tudi delovati na lastnem »jaz-u«, da se moreš vedno nadalje izobraževati, — ter ničesar iz svojega življenja prikrivati otrokom. Boljše je, da poznajo otroci tudi slabe strani svojih staršev, kot da bi spoznali, da žive starši poleg vnanjega življenja še neko drugo, skrito. Največje težkoče odgoje prihajajo odtod, ker imajo starši gotove otrokove lastnosti za napake, katerih pa starši na samih sebi ne pobijajo, niti jih ne smatrajo za napake, ali pa jih izkušajo opravičevati. Otroci so v moralnem oziru

mного dalekovidnejši kakor odrasli, ter vidijo včasih popolnoma nehote — vse napake staršev in celo najhujši njih pregrešek: hinavstvo. Vsled tega izgube spoštovanje do njih in zato ne slušajo več njihovih podukov . . . Resničnost je glavni pogoj vsakega duševnega vpliva in je torej tudi glavni pogoj vzgoje. Da pa vam ne bo grozno, pokazati otrokom vso resničnost svojega življenja, mora biti to življenje dobro, ali vsaj ne sme biti slabo, kajti vzgoja drugih korenini v samovzgoji, vse drugo je nepotrebno.

* * *

Koga vzgajati se pravi vplivati na njegovo srce. Na srce koga družega pa moremo vplivati le s sugestijo, ki so zanjo otroci jako dovzetni, z lastnim dobrim vzgledom. Otrok vidi, da žalim ljudi, kadar sem razdražen, da prepuščam drugim delo, ki bi ga lahko storil sam, da ne premagujem svojega poželjenja, da se strašim truda za druge ter iščem le zabave zase, da sem ošaben in domišljav na svoje družabno stališče, da govorim slabo o drugih, da v prisotnosti drugih ne govorim tako, kakor v njih odsotnosti . . . vse to vidi otrok, in vidi tudi popolnoma nasprotna dejanja: dobrotljivost, udanost, delavnost, požrtvovalnost, vzdržljivost, odkritosrčnost — in to ima zanj mnogo večjo privlačno moč kot najpametnejši in najlepši poduki. In tako obstoji 0.999% odgoje v tem, da daje človek dober vzgled, da izboljšuje svoje življenje in se izpopolnjuje.

* * *

Strašno je gledati, kaj počenjajo bogati ljudje s svojimi otroci. Dokler so ti še mladi, jih potezajo v življenje, ki je osnovano na delu drugih. Navadijo se tega življenja, potem pa, ko jim je izkušnja že zvezala roke in noge in sploh ne morejo več živeti brez dela drugih, potem se jim odpro oči, in zagledajo se nakrat pred alternativo: ali postaneš mučenik, se odpoveš vsemu, česar si se navadil in kar ti je postalo neobhodno potrebno, kakor življenje samo, ali pa postaneš — lažnik.

* * *

Starši vedno govore, kako jih mučijo njih otroci. Ko bi starši vsaj vedeli, kako oni mučijo svoje otroke: s koketerijo, zlobnostjo, prepirljivostjo, nezmernostjo v ljubezni, s krivičnostjo in drugimi slabimi lastnostmi. In taki so navadno oni, ki hočejo, da bi jih imeli za nezmotljive.«

Žendarska Mica.

Napisal Podgorjanski.

II.

Drugi dan je medlo od ranega jutra do poznega večera. Vsa prostrana planjava je bila odeta z debelo snežno plastjo in silna burja je brila in razsajala po njej...

Pri Kolarjevih je bila zvečer zbrana ista družba, kakor prejšnji večer. Topla, zelena peč je širila dobrodejno gorkoto po prostorni sobi. Kolarica je bila pogostila »osobence« z dobro kavo, ki se je zlasti Lizi imenitno prilegla, da ji je rdečkasti obraz kar lezel narazen. Ko je Kolarica pospravila posodo in prisedla, je pričela Mica po kratkem obotavljanju tako-le:

»Kmalu po Treh kraljih je bilo, ko smo naložili v Kekičih svoje težke tovore. Bilo nas je devet: šest Kranjcev in trije Vlahi. Mrak se je delal. Burja je bila takrat malo odjenjala in stari Marka Kekič je dal še vsakemu požirek dobre slivovke, katero mu je žgal sinko Mile in poslovili smo se. Vlahi, sami čvrsti junaci, od dvajsetih do tridesetih let, so bili naložili sol, mi drugi, pa tobak. Pa komaj oprta Rado Vojnovič svoj tovor, se mu utrga jermen prekrarnik, in malo je manjkalo, da se ni sesedel pod težkim bremenom, kajti vsak Vlah je imel nekako dva »centa« soli na svojih plečih. Ker smo bili že pripravljeni za odhod, nam ni kazalo čakati, da bi Rado popravil svoj jermen in domenili smo se, da se sestanemo pri Jernejčku v Velikem Banu. Kajti nevarnosti prej v gozdu in taki zimni ni baš posebne, opasno postane šele na kranjski strani, kjer je bilo vse polno tistih zelenih glav, ki so prežale na tihotapce kakor mačka na miš.

Ona dva vlaška tovariša pa sta odložila svoja tovara in pomagala Radu jermen zaplesti. Stari Kekič je še silil s slivovko, ali Kosek se ni dal pregovoriti, češ, da je premrzlo, sicer požirek slivovke res človeka pogreje za trenutek, kasneje pa toliko laglje obnemore v tem mrazu. Vlahi so obljubili, da pridejo najkasneje eno uro za nami k Jernejčku. Tam si bomo oddahnili in se dogovorili, kod nam je hoditi, da se ne srečamo z »leblajtarji«.

Razšli smo se.

Burja je začela iznova svojo tužno, žvižgajočo pesem. Bili smo sicer dobro oblečeni, ali v takem mrazu ne pomaga nobena obleka. Prepihalo nam je kosti in mozeg. Kosek je večkrat zarentačil nad Kekičem, ki je baje s svojo slivovko kriv, da se nikakor ne more ugreti ne v život, ne v noge.

Tudi mene se je lotila neka omotica; prej me je zeblo, potem pa nisem več čutila ne mraza, ne nog. Začel me je siliti zaspanec in kar tako, brez vse misli, sem tavalala dalje. Potožila sem Kosku, da sem trudna. Pa sem jo izkúpila. »Ali hočeš zmrzniti kar tukaj sredi gozda, v gori? Naprej, naprej, kar se da naglo!« je

silil gospodar neprenehoma in priganjal, naj stopamo hitreje.

Sneg, sipek, droben sneg je začel naletavati; sprva redek, kakor za poskušnjo, sčasoma pa se je privadil in gnalo nam ga je v oči, kakor bi se odprle vse zatvornice peklenskega brezdna. V kratkem je bila gaz zamedena. Tavalali smo kar navprek proti Velikemu Banu... To je bila mučna in težavna pot!

Kosek nas je klical vsakih pet minut in priganjal, naj stopimo hitreje, češ, kmalu bomo v toplem zavetju. In tedaj se je res zasvetila mala lučka izmed snežink. Prišli smo do Jernejčka.

Možakar nas je gostoljubno sprejel. V veži smo morali odložiti svoje tovore, katere je znosil v hram, potem pa nam je nalil v skledo mrzle vode, da smo si otajali napol premrle roke. Ko smo si ogreli tudi noge, nas je peljal v sobo ter nas pogostil z jedjo in pijačo. Še nikdar mi ni šel cviček tako v slast, kot tisti večer, da ne omenjam klobas krvavic, ki so dišale kakor vijolice. Ker se nam je tako dobro godilo, smo nekako pozabili na svoje zadaj zaostale tovariše Vlahe. Bili smo dobre volje in sklenili smo prenočiti pri Jernejčku, ker ni bilo videti leblajtarjev v obližju.

Kar se Kosek spomni Vlahov. Pogleda na uro. Malo je manjkalo do polunoči. Najkasneje pa bi morali biti že ob desetih tukaj. Nekaj se je zgodilo. Jernejček postavi luč k oknu, da bi jim bila vodnica v gorko zavetje, Kosek pa se dvigne z dvema tovarišema iskat Vlahov.

Zunaj je še vedno snežilo v tistih drobnih, sipkih kosmičih, ki frče in lete z burjo čez hrib in plan.

Ura je enakomerno tiktakala in kazalec je ril neprenehoma naprej in naprej. Skrbelo nas je neizrečeno; vsa dobra volja nas je bila minila. Nazadnje si nisem mogla kaj, in šla sem za Koskom iskat Vlahov. Nekaj časa stopam po zamedeni gazi, potem pa zaidem v stran. Pri tistem kozolcu na koncu vasi — ne vem že, čegav je — pa se mi zazdi, da nekdo stoji tik gazi. Grem bliže in zakličem: »Kdo ondi?« Ali nihče se mi ne oglasi. Stopim še par stopinj naprej in spoznam Vojnoviča sredi velikega sneženega zameta. »Hoj, Rado,« zakličem, »tam ne bo prav; tukaj je Jernejček, na tej strani.« Zopet nobenega odgovora. Le stopim k njemu in ga pocukam za rokav. Bil je ledeno mrzel in trd ko rog...

»Kako sem prišla nazaj, ne vem,« je nadaljevala Mica in si potegnila s svojo pernatu roko preko oči, »to pa vem, da so bili vsi poskusi, vrniti mu življenje, zaman.

Kosek s tovarišema se je vrnil, Vlahov - tovarišev pa ni našel. Stoprav zjutraj smo jih našli; tudi ona sta bila zmrznila prav tik vasi...«

Mica je prenehala pri teh spominih in privrela ji je solza v oko. »Kaj vam vse to pripovedujem, saj še sami pomnite, kako so ležali tisti zmrzljaki na

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

mrtvaškem odru! . . . Da, Rado je bil lep dečko in še kot mrlič je bil — lep.«

Iznova je prenehala in preko velih lic ji je zdrknila solza, katero je bil izvabil grenek spomin davne, nesrečne ljubezni . . .

»Pokopani so v kotu na pokopališču; ker niso bili naše vere, jim še zvonilo ni. — Naj v miru počivajo!« — — —

»Amen,« odgovori ginjena vsa družba.

»Vsako leto na vernih duš dan mu prižgem dve lučici, da gorita na njegovem grobu za njegov mir in pokoj. In da nista tako v temi, privoščim po eno luč tudi njegovima tovarišema. Skupaj so v življenju živeli in trpeli, skupaj šli svojo zadnjo pot in skupaj počivajo v hladni gomili, njih duše pa zro na nas in nas vabijo k sebi! . . . Kmalu, prav kmalu pridemo tudi mi za vami! . . .

Tisti strah v Velikem Banu me je bil tako prevzel, da sem zopet trdno sklenila, popolnoma se odpovedati tihotapstvu. Ali kaj je pomagalo. Kak dober mesec sem bila stanovitna, ko pa je začela pomlad siliti v deželo, ko je pognala bukev svoje prvo brstje in mi je začel tudi Kosek prigovarjati, naj ne zamudim dobrega zaslužka — takrat sem pozabila vseh svojih dobrih sklepov in šla zopet med tihotapce . . .

Ker je že pozno, vam prihodnjič povem nekaj svojih spominov iz te dobe. Za danes dovolj! . . .«

Ženske so še uganile to in ono, kmalu pa je utihnilo živahno gostolenje urnih jezičkov in sveti mir je zavladal nad tiho vasjo.

Kmetiška balada.

»Glej, črni oblaki zakrili so vroče poletno nebo. Nevihta se bliža . . . Daj, ljubček, ročico mi svojo . . . Tako!

Za mano pobiral si klasje, z menoj si se péhal ves dan, čeprav se ti trdo strnišče zadiralo v nežno je dlan.

Kako se mi smiliš, ubožec! . . . Na ustnice siliš si smeh, četudi izvirajo solze skrivaj ti v nebeških očeh.

Od svojega rojstva obsojen ostaneš na veke trpin — in vendar ti si nedolžen kot angeli v raj, moj sin! . . .

Le hitro, že padajo kaplje; grmi in treska . . . O Bog, kje najdem zdaj, reva, zavetja, ko polje je samo okrog!

Pač znamenje tamkaj ob cesti se nama nasproti smehlja, gotovo zadosti podstrešja za silo ima za oba . . .«

Minila je ljuta nevihta, polagoma spet se jasni, tam v jarku ob križu razsutem pa dvoje — mrličev leži.

Podgorjanski.

Francka.

Spisal Janko Bratina.

Bila je tako drobna in nežna kakor so navadno le mestni otroci, čeravno je bila kmetiška hči. Lice ji je bilo gladko kakor žamet, postava bolj šibka in gibčna. Lasje so ji stali v kodercih na čelu in njeni očesci sta zrla tako nedolžno v svet, da je moral Francko vsakdo rad imeti, kdor jo je poznal.

Šestnajst let je imela takrat, ko je prvič spoznala Zavetnikovega študenta. Bil je lep dečko in že prej, ko je bil še doma, ga je Francka včasih rada pogledala. Sedaj pa ga je rada imela in pisala mu je tako lepa pisma, da ji skoraj ni mogel tako lepo odgovarjati.

Od onega dne, ko ji je zatrdil, da jo ima rad in da bo njegova, je bila vsa srečna. Če je le mogla, je prišla k njegovi sestri in obe deklici sta delali načrte, kako bo, ko se Francka in brat vzameta.

Pa je prišel čas odhoda, počitnice so bile pri kraju. Francka je bila vsa potrta in uničena.

— Ti, pa ne zabi me, ne zabi!

— Ne bom, Francka, samo ti si moja.

Objela sta se in poljubila in tihi večer je bil priča njune žalosti in sreče.

— Pa kmalu pridi, ker sicer umrjem.

— Pridem za praznike, je odgovoril in stisnil jokajočo deklico k sebi. Da bi ostala vedno tu na njegovih prsih, vedno! si je mislila ona in pritisnila lice k njegovemu. —

Preteklo je leto in preteklo drugo. Zopet so prišle počitnice in tudi on je prišel. Črno suktno je nosil sedaj in veliko umetniško ovratnico. Francke se je sedaj nekako ogibal, občeval je bolj z gospodo in njej se je zdelo, da je izginila v njem vsa ljubezen do nje. Hudo jej je bilo in težko pri srcu, ko je videla, da ga več ne mika njena velika ljubezen. Od sestre njegove je zvedela, da misli iti sedaj v semenišče in ta misel je bila Francki tako težka, neznosna.

— Vprašam ga sama, si je rekla.

Žegnanje je bilo in tudi on je bil tam v svoji črni suktni, s tisto veliko ovratnico.

Francka je zrla vanj, hotela je sama slišati svojo obsodbo.

— Res pojdem, je dejal in oko njegovo se je tako čudno zasvetilo. Neko nenavadno čustvo je prevzelo Francko, a reči ni mogla ničesar. Kakor svinec je padla tista beseda nanjo in malo, da je ni zadušila.

In od takrat ni imela več lepe ure. Vse se ji je zdelo neumno in bedasto. Ali naj še komu zaupa? Mislila je včasih nanj — pa čemu. Saj mu ni bila nič — pozabil jo je . . .

Prišel je domov čez leto dni. Drugo suktno je nosil in bel klobuk in za vratom rožnato ovratnico.

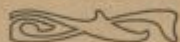
In za gumb si je zataknil rdeč nagelj, ko je šel k fari k maši.

Videla ga je Francka in se ustavila.

— V semenišče ni bil šel. Rekel je, da pojde, a ni šel. Lagal je, in drugo ima sedaj. Rdeč nagelj nosi, sedaj ko se je je odkrižal. —

In Francki se je stemnilo pred očmi. Spoznala je laž, zavratnost v vsej veličini. Zapriseгла si je, da se bridko maščuje za prizadeto ji ponižanje. Da, mora se maščevati!

In čez tri mesece je bila Francka žena bogatega, a starikavega posestnika, vdovca Hrastnika...

Večer.

List iz popotnega dnevnika.

Dekletce, v čašo prazno znova
mi vinca sladkega nalij!
Kako ta kapljica rudeča
mi ude vtrojene krepil.

Tako... Zdaj semkaj k meni sedi,
da se pomeniva še kaj,
ker tujec jaz sem v vaši vasi
in nepoznan mi vaš je kraj.

In pil sem kapljico dolenjsko
in slušal tvoj sem zvonki glas;
v obeh se tvojih kopal temnih,
vanje pogrezal se tačas.

Lepote tvoje duša moja
pijana je... pogled solzán...
Kako pač bodem mogel dalje,
ko za gorami vstane dan...?

Zbiško Rusin.

Spoštujmo se sami!

Narod, ki lastnih del in zaslužnih mož ne časti, jih imeti vreden ni! Bridko je, ako se mora javno trditi, da slovenski narod proti sebi največ greši ter da mu niti Nemci niti drugi sovražniki niso škodili toliko, kakor si je škodoval in si škoduje še danes sam. Le kar je tuje, imponira Slovencem, dasi je večkrat še slabše. Nikakor nočem staviti vseh slovenskih obitelj pod isto mero, kajti imamo res tudi precej uzornih slovenskih družin v tem oziru, a žal je tudi mnogo takih, ki spé v neki mlačnosti in se ne zganejo k čilemu, čvrstemu narodnemu življenju. Brez zavednosti in brez slovenskega ponosa so, suhe veje na slovenski lipi! Mnogo bi se dalo govoriti, vkljub temu, da se je že napisalo v drugih in tudi v tem listu že nebroj

naukov in lepih svetov, naj se omejim le na čitanje listov in knjig med Slovenci!

Kaj se pri nas čita? Vzemimo najprej dnevnike. Večinoma so ti slovenski, vendar pa se še vse preveč naročamo na tuje liste — bodisi nemške ali italijanske. In to ne morda iz vzroka, da bi se položaj politični ali socialni spoznal iz obeh listov bolje, ampak navadno le iz neke lenobe ali pa iz mržnje do slovenskega dnevnika ali tednika. — »Tako slabe članke ima, nič novic, nič zanimivega« itd. pravijo navadno. Morda je včasih res, a priznati moramo, da tudi tuji list ni bogsivedi kako duhovit in da bi bil naš domači gotovo boljši, ako bi ga z novicami boljše podpirali. Uredniki niso vsegavedni! — In kako se čita to malo, kar se čita! Uvodnega članka ne čita navadno nikdo; domače hčerke pogledajo običajno površno le dnevne vesti ter čitajo razne škandalčke in poročna obvestila. To jim daje potem snov za dolgotrajen razgovor. Včasih se čita tudi podlistek, če je »zanimiv«, drugače seveda ne. In vendar so baš nezanimivi podlistki čisto — najkoristnejši!

Nič boljše ni z našimi leposlovnimi listi. Hvala Bogu, da imamo že tri; — no, nekaternikom to ni nič ali pa preveč! Res so družine, ki imajo naročena po dva, celo vse tri liste, manj premožne le enega. Vsa čast jim! A so tudi take, ki ne naroče ne tega ne onega lista, pač pa si privoščijo nemški mesečnik, navadno »Woche«, »Gartenlaube«, »das Buch für Alle« itd. Nikakor nisem proti temu, da bi se ne čitalo nič nemškega, sam rad čitam, a prvo nam bodi vendar domač list, ki nas seznanja z domačimi ter slovenskimi razmerami in odnošaji. Kaj ima neki takov nemški list na sebi? Jeli boljši od naših domačih? Tistih nemških fotografiranih generalov in princev, par povesti in pa par lažnjivihotic o bogsivedi kakem nemškem kotu, to je vse in vendar gre naš slovenski denar v nemško grlo, domači naši listi pa gotovo tudi potrebujejo podpore. Kaj imamo od tega, da podpiramo Nemce? Nič, kvečjemu škodo. In žal je dosti takih družin, ki še vedno naročajo slabe nemške leposlovne liste, a »Zvonu«, »Slovanu«, »Dom in Svetu« so zaprta vrata v njihovo hišo.

Oglejmo si še knjige! Tudi tu ni dosti boljše, in naslov slovenske knjige, ime slovenskega literata se izgovarja z neko mlačnostjo, da človeka kar zazebe. O, o nemških romanih, tu pa se zna govoriti in kako govoriti! Sicer ni čuda. V domači knjižnici tiči morda par Mohorjevih knjig, kvečjemu »Matic« — potem pa cel kup nemških imen: Werner, Marlitt, Eschstruth itd. — slovenskih novelistov in romanopiscev pa iščeš zaman med njimi ali pa leže neprerezani v omari. — Sploh je mnogo ljudi, moških in žensk, katerim je vse slovensko preslabo, premalenkostno ter pač nevredno, da bi se človek zanimal za to. Zlasti velja to za takomenovane »najboljše« kroge. Kolikokrat se sliši iz ust takih blazirancev ali blazirank trpke kritike ozi-

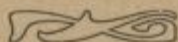
Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

roma pomilovalne besede o naših leposlovnih listih, o našem slovstvu sploh! A če se spustiš s temi ljudmi v podrobnejši razgovor, opaziš kmalu, da sploh nič čitali niso ter da govore torej kakor slepec o barvah. Bridko je to, da so prav ti goreči »narodnjaki« najstrupenejši »kritiki«, bridko, da si da marsikdo vplivati od teh gosposkih nevednežev ter misli z njihovo, namesto s svojo glavo... Le čitajmo tuje, učimo se od drugih, kulturno večjih narodov, a ne pozabljajmo pri tem na svoje! Primerjajmo nepristranski in videli bomo, da nikakor nismo med najslabšimi, da imamo marsikaj, s čimer se lahko pobahamo pred vsem svetom, ki nas seveda tlači, ker se nas — boji! Če bo Slovan velik, bo Nемеc majhen!

Naše slovenske knjige so cenejše kot tuje, kajti Nemci prodajajo ceno le knjige, ki jih sami več ne bero in so zastarele; nove knjige pa so dražje od naših, ki so tudi zunanje lepše in elegantnejše! Seveda Nemci znajo izdajati tudi zelo cene izdaje knjig, a na slabem papirju in slabem tisku. Če bi izdajali naši založniki take knjige, bi vse zabavljalo, — od tujcev pa take »špehe« kupujemo! Na ta način seveda naši listi ne morejo napredovati!

Zato, gospe in gospice, ki imate čut za narod in narodno stvar, trebite in čistite plevel, ki nas hoče zadušiti! Skrbite po svojih močeh, da se bo v naših družinah slišala odločna slovenska beseda in čitala slovenska knjiga! Dovolj imamo že na izbiri berila — vzemimo in čitajmo! Bodimo brezobzirni, kjer se gre za narodno prosveto in domače slovstvo!

J. B.

Komu je gospod Petek telegrafiral.

Gospod Petek, Albin Petek, se je bil preselil prav te dni iz Vrtnе v Šolsko ulico. Imel je odtod bližje na pošto, kjer je bil nastavljen kot asistent.

Novo stanovanje mu je bilo izredno po volji. Mala hišica s kuhinjo in tremi sobami — več ko dovolj za dva človeka, zanj namreč in njegovo ženo, — je bila naslonjena kraj senčnatega vrta ob veliko poslopje, ki pa ni imelo na to stran nobenega okna, tako da tu gotovo ne bo imel onih neprijetnij s sonajemniki in sosedi, kakor jih je imel na prejšnjem stanovanju.

Zadovoljen je bil gospod Petek in zadovoljnost se mu je sinoči še povečala.

Ko se je vračal ob sedmih zvečer iz urada, je videl iti v sosedno poslopje, ob katerem je čepela njegova hišica, krasno mlado damo. Oči so se jima za hip srečale v drznem pogledu in pol ure pozneje, ko

je sedel gospod Petek sam v zadnji sobi, pričakujoč večerje, je začelo nekaj trkati od nasprotne strani ob steno.

Gospod Petek je naglo vstal, stopil k zidu na ono mesto, od koder je prihajalo trkanje ter razburjen prisluškoval. Kdo trka? Kaj naj pomeni to znamenje?

Tak - tak - tak - tak - tak!

Gospod Petek je odgovarjal.

Enkrat tu, enkrat tam: tak - tak - tak - tak!

In sedaj — mir. Nihče več ne trka...

Vražje dekle, najbrže je ona, si je mislil gospod Petek. Morda je spediturjeva hčerka. Nad hišnimi durmi se je bleščal namreč velik napis: »Peter Begnoni, speditur.«

Hm, morda pa še kaj doživimo!

Gospod Petek je bil sicer poročen, šele štiri leta poročen, ženka je bila mlada in vzela jo je iz ljubezni, toda tudi ljubezen postaja dolgočasna, in gospod Petek je imel v zadnjem letu marsikako na vesti, ki je ni smela njegova žena niti slutiti.

Bil je čeden dečko in čim več sreče je imel pri ženskih, tem bolj so ga mikale nove dogodbe.

Danes je ni videl, a sedaj zopet: tak - tak - tak, točno ob pol osmih, kakor sinoči.

Gospod Petek je zopet prisluškoval in odgovarjal.

Stoj! se je domislil naenkrat. Mogoče bi pa bilo, da zna telegrafirati. Poskusimo!

»Dober večer!« je potrkal s ključem po steni.

Tak - tak - tak.

To ni nič! je zmajal gospod Petek z glavo. Telegrafirati ne zna. Toda čuj! Razločno: »Prosim.«

Gospod Petek: »Ob pol devetih v veži!«

Zopet le ničesar ne izrazujoči tak - tak - tak. Zlomak, domeniti se bo treba ustno!

»Kaj pa tolčeš tam?« ga je vprašala žena, ki je hipoma vstopila in začudena gledala svojega moža.

»Hm! Eh, nič! Ono sliko bi rad sem obesil!« je jecljal v zadregi.

»Tja v ta kot? Ali si prismojen? Pojdi rajše večerjat, da te ne bo v mlaju luna trkala!«

»Dobro, da ni ničesar slišala,« se je oddahnil gospod Petek, ko je žena zopet odšla.

Hotel je že za njo, ko ga je iznova ustavilo novo trkanje.

»Prosim?« Nazadnje pa zna ta škrt vendar le telegrafirati!

»Ob pol devetih v veži!«

»Da!«

»Torej vendar!« se je razveselil gospod Petek.

»Res?« je vprašal še enkrat.

»Da!«

Gospod Petek je hitel jesti in ob pol devetih, ko je imel navado iti še na četrt vina v gostilno, je že čakal v veži. Nikogar. Do devetih je ostal, potem pa je odšel ves nevoljen.

Eh, najbrže ne razume telegrafskih znamenj, in so imele one besede le slučajno pomen, je odločil. Toda jutri, ako začne zopet trkati, jo vderem kar k njej. Povprašam, ali ne stanuje tam gospod Meier ali Müller, — kaj mi kdo more! Drugo že pride samo po sebi. Dobro!

In drugi dan po prvem vdarcu z one strani je vzel gospod Petek klobuk, rekel ženi, da ima opravke in da se vrne čez pol ure, pa hajdi k sosedinji.

Vstopil je na obširno dvorišče in se ozrl okrog. Določil je, kje mora biti soba poleg njegove sosedinje ter se približal vhodu. Velika priprosta vrata, nad njimi konjska glava. »Spediteurjeva je!« je pokimal gospod Petek z glavo. »Čudno, da je stanovanje tako slabo razsvetljeno!«

Gospod Petek je potrkal, a ko ni bilo nobenega odgovora, je odprl.

Prostoren hlev. V kotu ravno nasproti njegove sobe je stal mršav osliček. Zobal je svojo krmo iz obešenih jaslíj, ki so pri tem trkale ob zid. Tak - tak, tak - tak - tak!

Hlapec, ki je v drugem kotu nasuval ovsu velikemu konju, je začudeno pogledal gospoda Petka. Tudi osliček se je ozrl.

Gospod Petek sam pa je potisnil klobuk na čelo, tiho, a krepko zaklel ter odšel v gostilno. I. Š.

Iz ženskega sveta.

»Ženska naj v cerkvi molči,« tega izreka sv. Avguština se je poslužila nedavno tudi praška teološka fakulteta. Letos se je namreč priglasila kot študentka na bogoslovskem vseučiliščnem oddelku tudi absolventka praškega ženskega gimnazija »Minerva«. Toda dekan jo je odklonil. Obrnila se je do profesorskega kolegija, ki pa je tudi tudi zavrgel njeno prošnjo, češ, da na Češkem ženskam ni dovoljeno študirati na bogoslovni in modroslovni fakulteti niti kot redne, niti kot izredne slušateljice.

Mensa za učiteljice v Zagrebu. Društvo učiteljic v Zagrebu je otvorilo 1. novembra v Moravski ulici obedovalnico, kjer bo dobiti hrano za 24 K na mesec. Pravico do te velekoristne naprave imajo v prvi vrsti učiteljice, pa tudi druge samostojne gospe in gospodične. Društvo učiteljic je hkratu sklenilo, da dobi vsako leto ena učiteljska hči hrano brezplačno. Tudi učiteljice, ki prebivajo za kratko dobo v Zagrebu, dobe stanovanje z vso oskrbo za 2 K na dan. Želeti bi pač bilo, da se ustanovi tudi v Ljubljani kaj sličnega.

Ženske na berlinski univerzi. V poslednjem letu je promoviralo na vseučilišču v Berlinu 217 kandidatk. Sploh se

tudi na Nemškem ugled ženskih študentinj dviga. Poleti jih je bilo vpisanih na berlinski univerzi 382, pozimi 672. Prof. Wagner pravi v svojem seminarjem poročilu: Najboljše delo v trgovski politiki ministra Chamberlaina je napisala — omožena ženska.

Ženski klubi v Ameriki. V Ameriki se shajajo — kakor možki — tudi ženske v klubih, ki jih ni n. pr. v Kaliforniji nič manj kot 10.000. Večinoma jih je bilo ustanovljenih v zadnjih letih; nekaj jih je pa že od l. 1865. Prvotni temeljni namen teh klubov je bil — emancipacija ženske sploh. Sedaj pa se shajajo klubove članice v svojo zabavo, a razmotrivajo prav resna vprašanja. Ko se je začela n. pr. rusko-japonska vojna, so v takih klubih imele ženske zgodovinske, socialne, politične, umetniške referate o Rusiji in o Japonski. In potem so se razvile debate. Amerikankam so taka shajanja v klubih tem lažja, ker stanujejo — če tudi imajo rodbino — v mebliranih sobah in si kupujejo hrano že kuhano, kar je pa tam razmeroma cenejše kot pri nas. Vsekakor bi bilo želeti, da bi se vršili tudi med našim ženstvom taki sestanki, kjer bi se razpravljalo kaj — resnega.

Doma.

Trstne pletenine stolov postanejo zopet trde in napete, če zvrneš stol ter pomočiš in umiješ omrežje ali pletenino s pomočjo gobe s prav vročo vodo, da se pletenina napoji z vodo. Potem postavi stol na zrak, ali še boljše — na prepih, da se posuši.

Svetle okvirje čisti takole: Pomaži jih s čopičem z najfinejšim špiritom, kateremu primešaj par kapljic salmijakovega cveta; pusti okvirje tako par minut in odstrani potem stolpleni prah z istim čopičem, ki ga pomakaj v deževnico. Okvirja ne smeš obrisati, ker ga sicer odrgneš, nego ga položi — (ne postaviti!) v obližje peči, da se hitro posuši. Med tem časom ga ne prestavljaj.

Šivalne stroje čisti s petrolejem, ne pa z oljem, ki ga ponujajo v prodajalnah navlašč za to. Tako olje se namreč jako rado strdi ter včasih s prahom zmešano popolnoma zavira tek stroja. Najboljše je, da zvečer stroj dobro nabrizgaš s petrolejem, vrtil nekaj časa kolo, potem pusti vse skupaj do naslednjega jutra, nabrizgaj stroj iznova po vseh luknjicah, vrtil ga zopet nekaj časa in ga nato dobro izbriši. To moraš večkrat storiti, če hočeš, da ti bo šivalni stroj dobro služil.

Madeže od sadja spraviš iz belega perila, ako jih držiš nad gorečim žveplom. Ali pa namakaj madežasto perilo, še preden si ga sprala, nekaj časa v kislem mleku. — Rja izgine iz perila, ako izpereš madeže z vročim limonovim sokom in splakneš potem perilo v čisti mrzli vodi. — Črnilo spraviš iz papirja s klorovo vodo ali z žgano magnezijo, iz perila z limonovim sokom, iz barvastega blaga pa z mlekom.

Madeže črnila odstraniš iz volnenega blaga takole: Izsrkaj črnilo, dokler ga še ni popilo blago, s pivnikom, potem zlij nekaj kapljic sladkega mleka na madež, ki ga zopet izsrkaj s pivnikom ali vato. To ponavljaj tako dolgo, dokler ne spraviš iz blaga vsega črnila. Naposled izperi dotično blago še v milnici (žajfnici) in odrgni ga s čisto krpo. Ako je madež že starejši in posušen, mora mleko dalje časa vplivati nanj.

Sadje v rumu ali konjaku. Deni v velik kozarec za kompot za prst debelo stolčenega sladkorja ter na to lepega, nepoškodovanega, olupljenega sadja. Vrhu sadja natresi zopet na debelo sladkorja in nalij na to toliko ruma ali konjaka (ali dve tretjini ruma in eno tretjino finega špirta), da popolnoma

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

pokrije sadje. Potem zaveži kozarec s papirjem in ga postavi na zračen kraj. Sadje lahko vedno pridevlejš; seveda moraš vsakokrat pridejati tudi sladkorja in ruma. Najbolše je, da začneš s prvim sadjem t. j. s črešnjami, potem pridevlejš počasi hruške, češplje, breskve, dinje i. dr. Večje sadje olup in ga zreži na kosce, manjše lahko ostane celo. Jabolka niso prikladna za te vrste kompota.

Ostanke mesa, kuhanega ali pečenega porabi takole: Zreži ga na listke; potem sesekljaj dve precej veliki čebuli, razbeli 5 dek surovega masla, zarumeni na njem čebulo in dve žlici moke, prideni skodelico juhe, kozarec rudečega vina, soli,

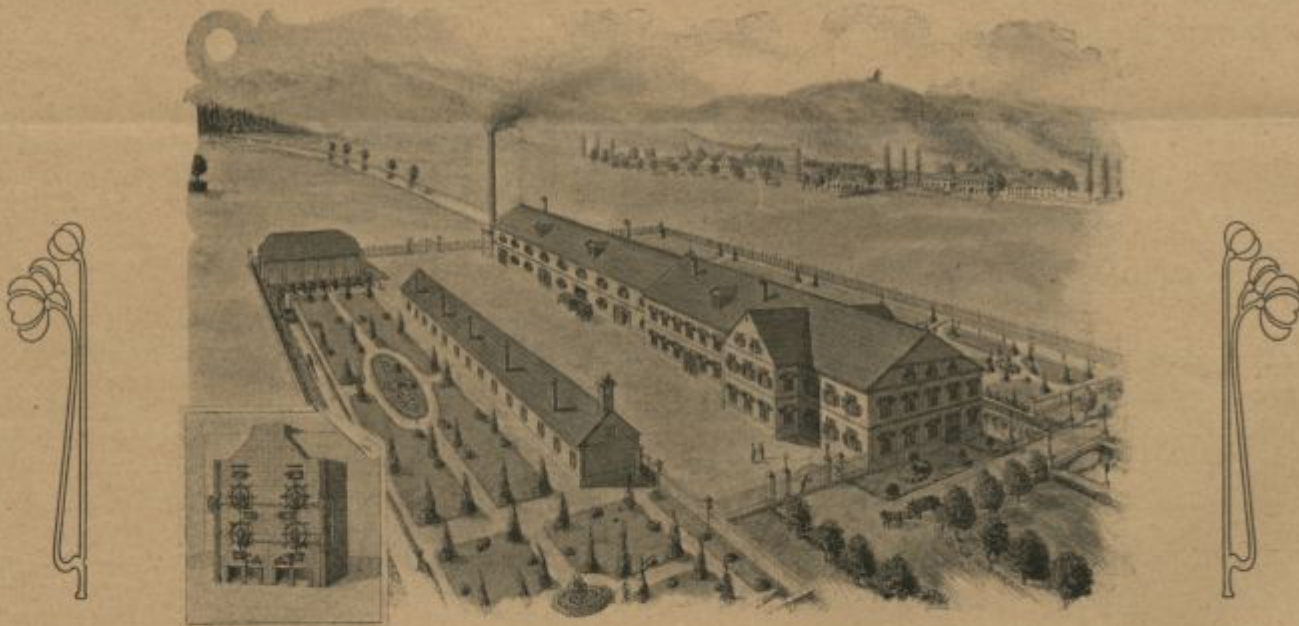
belega popra, pol lavorjevega lističa in malo timijana. Ta omaka naj vre nekaj časa, nakar jo precedi, zboljšaj jo z desetimi kapljicami Maggyjevega ekstrakta in jo vlij na meso, ki naj stoji potem še nekaj časa na vročem štedilniku, da se dobro prepoji z omako; zavreti pa ne sme.

Jajčna limonada. Zmešaj v velikem kozarcu sveže surovo jajce z veliko žlico sladkorja in s sokom pol limone. Potem napolni kozarec do polovice s kosci ledu in nalij na to Selterjeve vode. Zmešaj dobro pijačo ter jo precedi, preden jo daš na mizo.

Slovenskim gospodinjam!

Ako vzamemo kateri ženski list v roke, najdemo v njem veliko število oglasov, v katerih se priporočajo najrazličnejši predmeti. Največ najdemo priporočil raznih lepoticij, raznih vod, mazil in balzamov, potem modnih predmetov, same reči, ki so sicer drage, a vendar vse skupaj niso niti groša vredne. Vidimo pa tudi priporočila raznih redilnih in dietičnih sredstev za otroke, izboljšave in dišave za juhe in druga jedila. Preskrbljeno je pa tudi za suhce, ki bi radi postali rejeni, pa tudi za rejene, ki bi radi postali bolj suhi, saj se jim priporočajo razne kroglice in vode z zelo fantastičnimi imeni.

gospodinji. Ta predmet je cikorija. Draga čitateljica! Prosim te, da ne prenehaš tukaj brati, češ, spet stara pesem! Res je, da priporočamo vedno le **Cirilovo in Zvezdno cikorijo**, ali to pa le zategadelj, ker je ta cikorija res priporočila vredna. Mi ne priporočamo tedaj nobenega predmeta, ki ni potreben ali celo škodljiv, vrh tega še drag, ampak priporočamo blago, ki je narajeno doma, ki se rabi v vsaki kuhinji, ki je velikega pomena za našo industrijo in narodno gospodarstvo. Marsikatera čitateljica se je med tem časom že prepričala, da ima »Slovenska Gospodinja« prav in da je priporočana cikorija res izvrstne kakovosti. Prejeli smo že mnogo pisem, v katerih priznavajo to razne čitateljice ter se priporočajo še za nadalje za list. Pre-

Prva jugoslovanska tovarna kavinih surogatov v Ljubljani.

Vsi ti razni oglasi priporočajo tedaj predmete, ki so ali »Blažev žegen«, stvari, ki nikakor niso potrebne, pač pa še škodljive. Vsaki ženski list bi moral seveda priporočati le koristne predmete in ne tudi takih, ki jih je uvedla moda in pa pokvarjen okus, kakor modrci ali korzeti in razna druga lepoticija. O škodljivosti modrca je že pisala »Slovenska Gospodinja« in želimo, da naše bralke ohranijo ta članek dobro v spominu. Mi nočemo reči, da prinašajo ti listi namenoma take oglase, ampak sprejemajo jih le zategadelj, da si pokrijejo stroške izdajanja, kajti ravno taki oglasi se zelo drago plačajo.

Nasproti tem listom pa je »Slovenska Gospodinja« do sedaj vedno priporočala le jeden predmet, ki je potreben vsakej

jeli smo pa tudi nekaj dopisov, iz katerih razvidimo, da se nahajajo še Slovenke, ki sicer žele lista, a še niso kupovalke Zvezdne cikorije, ker se ne morejo z njo sprijazniti, ker jim bajž »ne diši«. Mnogo jih je »Slovenska Gospodinja« že spreobrnila in gotovo bode še tudi te prepričala, da je slovenska cikorija res dobra in priporočila vredna. Poskusite jo in prepričale se bode, da ne zaostaja za nobenim tujim, celo čifutskim izdelkom, ampak je še celo boljša. Prepričajte se same in prepričani smo mi, da ne bode nikoli več kupile druge cikorije kot **Zvezdno ali pa Cirilovo**. Tedaj se bode tudi ravnale po našem geslu: Svoji k svojim!